

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ІВАНА ФРАНКА**

ТРЕПАК ЛЕСЯ МИХАЙЛІВНА

УДК 340.12(477.83/.86):341.324/.43(430)]«1941/1944»

**НІМЕЦЬКІ ОКУПАЦІЙНІ СУДИ ТА СУДОЧИНСТВО
ЯК СКЛАДОВА НАЦИСТСЬКОГО ТОТАЛІТАРНОГО
РЕЖИМУ В ГАЛИЧИНІ (1941–1944 рр.)**

Спеціальність 12.00.01 – теорія та історія держави і права;
історія політичних і правових учень

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Львів – 2020

Дисертацією є рукопис

Робота виконана на кафедрі історії держави, права та політико-правових учень юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор
КОБИЛЕЦЬКИЙ Микола Мар'янович,
завідувач кафедри адміністративного
та фінансового права
Львівського національного університету
імені Івана Франка

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України,
Заслужений юрист України
ЯРМИШ Олександр Назарович,
головний науковий співробітник
Інституту законодавства Верховної Ради
України;

кандидат юридичних наук, доцент
РЕКОТОВ Петро Валентинович,
доцент кафедри загальноосвітніх дисциплін
Інженерного інституту Запорізького
національного університету

Захист відбудеться 10 квітня 2020 року о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.051.03 у Львівському національному університеті імені Івана Франка (79000, м. Львів, вул. Січових Стрільців, 14, зал засідань юридичного факультету, ауд. Г-409).

З дисертацією можна ознайомитися у Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка (79005, м. Львів, вул. Драгоманова, 5).

Автореферат розіслано 6 березня 2020 року.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

В. О. Семків

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Історія судів та правосуддя в Україні, орієнтуючись на тяглість історико-правового процесу, є важливою складовою та напрямом сучасних історико-правових досліджень. Розвиткові лінії, початок яких лежить у народних судах, до кінця ХХ ст. сформували традицію правосуддя в українців, яка стала історичною та теоретичною основою формування судової влади в незалежній Україні. Однак поза межами історико-правових синтезів цієї традиції залишилися періоди її перервності, коли українські землі були окуповані чужими державами, а досвід судочинства мав екзогенний (зовнішній, привнесений) характер. Серед таких періодів виділяється період Другої світової війни, в межах якого сформувалося історико-правове явище, що отримало в сучасній історіографії назву «нацистське окупаційне судочинство».

Дослідження цього явища у предметному полі науки історії права та держави потребує певного перегляду звичних хронологічних та перспективних підходів, поняттєвого апарату, концептуальних підходів та методів історико-правових досліджень.

Актуальності дослідженню діяльності окупаційних судів та судочинства в Галичині додає необхідність наукового осмислення емпіричного матеріалу, істотний приріст якого забезпечило розкриття та введення до наукового обігу засекречених в СРСР архівних матеріалів.

Вивчення окупаційної судової влади як складової тоталітарного неправового нацистського режиму є актуальним дослідженням-застереженням, оскільки фашизм та нацизм не відійшов у минуле разом зі своїми ідеологами та практиками, а трансформувався у нові тоталітарні ідеології. Унаслідок наукового осмислення окупаційних судів та судочинства в Галичині історія судової влади в Україні постає цілісною – з її тяглістю та перервністю, як окремих напрям історико-правових досліджень.

Теоретичні та методологічні засади цих досліджень сформували вітчизняні дослідники В. С. Бігун, М. М. Бедрій, І. Й. Бойко, Т. І. Бондарук, К. А. Віслобоков, О. А. Гавриленко, Л. О. Зайцев, А. Ю. Іванова, В. П. Кіселичник, М. М. Кобилецький, О. В. Кондратюк, В. С. Кульчицький, А. В. Макаруч, О. О. Малишев, І. В. Музика, В. Т. Нор, В. Т. Окіпнюк, П. В. Рекотов, Є. В. Ромінський, О. О. Самойленко, М. І. Сірий, Б. Й. Тищик, І. Б. Усенко, М. Д. Ходаківський, Л. В. Худояр, О. Н. Ярмиш та ін.

Однак дослідження вітчизняних науковців історії судової влади в Україні залишили поза її межами діяльність окупаційних судів та судочинства в Галичині у 1941–1944 рр., що зумовило обрання теми дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в межах науково-дослідницької теми кафедри

історії держави, права та політико-правових учень юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка «Характерні ознаки розвитку державності, права та політико-правової думки в Україні та зарубіжних країнах» (номер державної реєстрації 0112003267).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є з'ясування історико-правових закономірностей і особливостей утворення та функціонування німецьких окупаційних судів та судочинства як складової нацистського тоталітарного режиму в Галичині у 1941–1944 роках.

Визначена мета зумовила необхідність розв'язання таких завдань:

- проаналізувати джерельну базу дослідження, стан наукової розробки проблеми й узагальнити її історіографічні здобутки;
- з'ясувати зміни у правовому статусі Галичини у роки Другої світової війни;
- з'ясувати особливості організації судів і здійснення судочинства на західноукраїнських землях у складі дистрикту Галичина;
- дослідити характерні риси німецького окупаційного судочинства в дистрикті Галичина, його репресивний, тоталітарний характер;
- з'ясувати структуру, повноваження і компетенцію військових, поліцейських, німецьких, Вищих німецьких судів, ненімецьких судів у Галичині в 1941–1944 роках;
- проаналізувати німецькі, польські та інші нормативно-правові акти нацистської Німеччини і Польського генерального губернаторства, які діяли в дистрикті Галичина у 1941–1944 роках;
- дослідити організацію та діяльність прокуратури, адвокатури і нотаріату, а також їх функціональні взаємозв'язки із судами;
- охарактеризувати діяльність органів юстиції Польського генерального губернаторства і дистрикту Галичина щодо керівництва німецькими і ненімецькими судами на території Галичини;
- узагальнити, оцінити та провести історико-правовий аналіз організації і діяльності німецьких окупаційних судів, судочинства як складової частини нацистського тоталітарного режиму у Галичині.

Об'єктом дослідження є німецька окупаційна судова влада у Галичині в роки Другої світової війни 1941–1944 років.

Предметом дослідження є система німецьких окупаційних судів та німецьке окупаційне судочинство у Галичині в роки Другої світової війни.

Методологія дослідження побудована на принципах історизму, об'єктивності та системності. У процесі дослідження використано комплекс філософських, загальнонаукових і спеціально-наукових методів. З-поміж них головним вважаємо історико-правовий метод, оскільки його застосування відбулося на кожному етапі дослідження, зокрема з його допомогою розкрито правовий статус Галичини у роки Другої світової війни,

утворення дистрикту Галичина та створення судової системи на окупованих західноукраїнських землях. З допомогою історико-понятійного методу показано трансформацію історичних понять «суди», «правосуддя» та інших у протилежні їм за змістом. Метод структурно-функціонального аналізу використано для з'ясування порядку формування та компетенції німецьких окупаційних судів на території Галичини у 1941–1944 роках. Герменевтичний метод застосовано для інтерпретації судових рішень і вироків.

Система й особливості застосування методів цього історико-правового дослідження проаналізовані в підрозділі 1.2.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є першим спеціальним науковим дослідженням утворення та діяльності окупаційних судів як складової нацистського тоталітарного режиму у Галичині 1941–1944 років.

Унаслідок дослідження сформульовано основні положення і висновки, яким притаманна наукова новизна:

уперше:

– здійснено конкретно-історичне дослідження змісту та форми окупаційної судової влади в Галичині як складової нацистського неправового тоталітарного державного режиму, який абсолютно деформував поняття права та правосуддя, використав суди як інструмент репресій проти місцевого населення та елемент гітлерівського «нового порядку» на українських землях;

– вивчено окупаційну судову систему в Галичині як складову судової системи Польського генерального губернаторства, висвітлено організацію та діяльність військових, спеціальних, поліцейських, німецьких і Вищих німецьких судів, ненімецьких судів, прокуратури, адвокатури, нотаріату. На основі узагальненої судової практики з'ясовано порушення у діяльності судів фундаментальних принципів правосуддя – незалежності судів і суддів, незмінюваності суддів, змагальності процесу тощо;

– з'ясовано суть та особливості застосування у діяльності нацистських окупаційних судів у Галичині німецького кримінального кодексу 1871 р., німецького кримінально-процесуального кодексу 1877 р., нормативних актів Третього Рейху, Польського генерального губернаторства та дистрикту Галичина, які полягали в максимальній кримінальній репресії, що передбачала найтяжчі покарання – смертні вирoki та тривалі тюремні ув'язнення;

– виокремлено у системі окупаційних судових органів та схарактеризовано діяльність ненімецьких (городських, окружних, апеляційних) судів за участі професійних суддів – українців та поляків, які здійснювали судочинство щодо місцевого населення на засадах і згідно норм австрійського цивільного кодексу 1811 р., польського кримінального кодексу 1932 р.,

польського кримінально-процесуального кодексу 1928 р., польського кодексу зобов'язань 1933 р. та ін. Діяльність цих судів, мовою судочинства в яких була українська та польська мови, зберегла певні ознаки правосуддя, зокрема участь професійних захисників – адвокатів, професійність суддів, інстанційний розгляд справ.

Удосконалено:

– науковий підхід до системного аналізу української, польської, російської та німецької історіографій, що дало можливість глибоко й всебічно дослідити німецькі окупаційні суди, судочинство в Галичині в роки Другої світової війни;

– наукові знання про правову природу, структуру й компетенцію німецьких та ненімецьких судів на окупованих українських землях у Галичині в роки Другої світової війни;

– знання про особливості функціонування німецького окупаційного режиму в Галичині, структуру та повноваження органів влади дистрикту Галичина, окружних, міських та сільських органів окупаційної влади.

Набули подальшого розвитку:

– історіографія окупаційного нацистського режиму в Україні, зокрема в Галичині, сформована спеціальна історіографія судової влади на окупованій території Галичини в 1941–1944 рр.;

– теорія нацифікації (нацистської ідеологізації) судової влади на окупованих нацистською Німеччиною територіях;

– знання про загарбницьку війну нацистської Німеччини в Україні, ідейним фундаментом якої була расова доктрина націонал-соціалістів та концепція розширення «життєвого простору».

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що положення, обґрунтовані у дослідженні, сприяють поглибленню та збагаченню української історико-правової науки новими званнями стосовно організації та діяльності німецьких окупаційних судів і судочинства як складової нацистського тоталітарного режиму в Галичині 1941–1944 років.

Результати дослідження можуть бути використані:

– у науково-дослідній сфері під час вивчення історії судової влади в Галичині в роки Другої світової війни;

– у навчальному процесі положення і висновки пропонованого історико-правового дослідження можна застосовувати в межах викладання курсів «Історія держави і права України», «Історія держави і права зарубіжних країн», «Історія України», «Судові і інші правоохоронні органи»;

– у правотворчості для удосконалення законодавства України щодо суддів та працівників органів державної влади і місцевого самоврядування, які працювали на тимчасово окупованих Росією території АРК, окремих районів Донецької та Луганської областей.

Апробація результатів дослідження. Найважливіші положення і висновки дисертаційної роботи апробовані шляхом обговорення на засіданні кафедри історії держави, права та політико-правових учень Львівського національного університету імені Івана Франка, викладені у доповідях на наукових конференціях, зокрема на XXII, XXIII, XXIV, XXV звітній науково-практичній конференції «Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні» (м. Львів, 2016, 2017, 2018, 2019 роки відповідно), Міжнародній конференції істориків права (м. Дубно, 25–28 жовтня 2016 р.), Міжнародній юридичній науково-практичній конференції (м. Тернопіль, 10–11 березня 2017 року), науковому круглому столі, присвяченому пам'яті професора Олександра Шевченка (м. Київ, 28 квітня 2017 р.), Всеукраїнській науковій конференції «Західноукраїнська Народна Республіка та її місце в історії українського державотворення» (м. Львів, 1 листопада 2018 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Соборність України: правовий вимір» (м. Київ, 29 листопада 2018 р.).

Публікації. Основні положення й висновки дисертаційної роботи викладено у 14 публікаціях, з яких – 6 наукових статей, 5 з яких опубліковані у фахових виданнях, 8 – доповідей і повідомлень на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації зумовлена метою і завданнями дослідження. Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, які об'єднують 12 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи 240 сторінок, з яких основного тексту – 216.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У Вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету та завдання, об'єкт і предмет дослідження, розкрито методологію, виокремлено наукову новизну головних положень, висвітлено науково-практичне значення роботи, відомості про апробацію результатів дослідження.

Розділ 1 «Історіографія, джерельна база та методологія дослідження» складається з двох підрозділів і присвячений дослідженню стану наукового опрацювання, джерельної бази та методології за темою дисертації.

У підрозділі 1.1 «Історіографія та джерельна база дослідження» з'ясовано відсутність спеціальної історіографії діяльності нацистських окупаційних судів у Галичині (1941–1944 рр.). Історико-правове знання про окупаційне судочинство розвивалося у рамках тематичних історіографій, зокрема історіографії німецького нацистського тоталітарного режиму, історіографії Другої світової війни, історіографії судової влади в Україні та ін. Відмінними є підходи у вивченні окупаційного судочинства в національних історіографіях, насамперед, українській, польській,

російській, американській, англійській, німецькій. Відчутний вплив ідеологічних чинників відрізняє від національних історіографій радянську історіографію, одночасно багату джерельною базою та стереотипним протиставленням нацистського тоталітарного режиму радянському режиму, який сучасна наука та численні нормативні документи визначають також тоталітарним.

Історіографічну основу дисертаційного дослідження склала українська історіографія Другої світової війни та окупаційних режимів на українських землях у 1939–1944 р. Ця історіографія, попри її методологічний плюралізм, розглядає події та явища з позицій українців. Відтак саме у її межах сформовані найважливіші поняття дисертаційного дослідження – окупаційний режим та окупаційне судочинство. Процес формування цих історико-правових понять, які позначають відповідні явища, вивчено у працях українських істориків та правознавців (насамперед, істориків права) Н. Антонюк, Б. Бабія, А. Боляновського, О. Висоцького, О. Гончаренка, В. Гриневича, Я. Грицака, К. Двірної, І. Дерейка, Р. Забілого, К. Кондратюка, В. Косика, В. Кубійовича, В. Кульчицького, В. Кучера, Ю. Левченка, О. Лисенка, В. Макарчука, М. Настюка, В. Офіцинського, П. Рекотова, Г. Стефанюка, Б. Тищика, О. Ярмиша та ін.

Польська історіографія відзначається конкретно-історичними, локальними дослідженнями нацистського окупаційного режиму та окупаційного судочинства в окремих дистриктах і містах Польського генерального губернаторства. Цій проблематиці присвячені чисельні монографії та статті в правничих та історичних часописах. Автором проаналізовано праці таких польських учених як Я. Василянський, А. Вжиш, К. Грозняков, А. Конечни, А. Коробовіч, Г. Лучак, І. Майдайчик, Д. Малець, Т. Мартенс, І. Равіч, Е. Стариш, З. Яновіч та ін.

Для англійської та американської історіографії Другої світової війни та нацистського окупаційного режиму характерною є велика частина історичних синтезів серед наукових праць. Це дозволяє бачити досліджувану проблему у загальноісторичному контексті на тлі історико-правових процесів становлення тоталітарних режимів у першій половині ХХ ст., геополітичного та ідеологічного протистояння та ін.

У підрозділі описано джерельну базу дослідження, основу якої склали неопубліковані архівні матеріали, передані з архівів СБУ до Державного архіву Львівської області. Автором опрацьовано і введено до наукового обігу матеріали 44 архівних справ.

У підрозділі 1.2. «Методологічна основа дослідження» висвітлюються основні концептуальні засади дослідження обраної історико-правової проблеми. Серед концептуальних підходів використано системний та діалектичний підходи. Висвітлено особливості застосування традиційних для

української науки історії держави та права історико-правового, порівняльно-правового і історико-порівняльного методів, герменевтично-правового та методу тлумачення правових норм, котрі становлять методологічну основу дослідження. Охарактеризовано використання загальнонаукових методів аналізу та синтезу історико-правових явищ, історичного, політичного, системного, структурно-функціонального та ін.

Поняттєвий апарат дисертації сформований з допомогою історико-поняттєвого методу, що дозволив подолати розрив між історичними поняттями та термінами, які їм не відповідають. Відтак у підрозділі показано необхідність використання спеціальних термінів дослідження: нацистський окупаційний суд, німецька окупаційна судова система, тоталітарне судочинство тощо.

Розділ 2 «Державно-правовий статус Галичини у роки Другої світової війни» складається з чотирьох підрозділів і описує історико-правовий процес формування окупаційного режиму в Галичині.

У підрозділі 2.1. *«Друга світова війна та створення на окупованих польських землях Польського генерального губернаторства»* з'ясовано передумови створення, статус, територіальну організацію, окупаційний характер Польського генерального губернаторства.

Екзогенний характер історико-правових процесів, які проходили на польських та українських землях колишньої Другої Речі Посполитої підкреслив історико-правовий аналіз пакту Молотова-Ріббентропа, проведений у підрозділі. Інкorporація польських і українських земель до складу Третього Рейху розпочала політику репресій, депортацій та терору щодо місцевого населення.

У підрозділі 2.2 *«Приєднання західноукраїнських земель до складу УРСР та СРСР»* з'ясовано суть політичного режиму та організацію державної влади, у тому числі судової, на західноукраїнських землях в період 1939–1941 рр. Автором показаний процес ліквідації польських органів влади та організації її радянської моделі, зокрема радянської судової системи та судочинства. Були утворені обласні та народні суди. Окрім судів загальної юрисдикції на західноукраїнських землях діяли спеціальні суди, до яких відносились військові трибунали та лінійні суди залізничного транспорту. Основну роль у репресіях виконували позасудові органи, так звані двійки, трійки, особливі наради тощо. Становлення радянського режиму на західноукраїнських землях супроводжувалось масовими репресіями та депортаціями.

Підрозділ 2.3 *«Німецько-радянська війна та встановлення на українських землях окупаційного режиму Третього Рейху та його союзників»* висвітлює стратегію окупації українських земель нацистською Німеччиною. У підрозділі описані ідейно-організаційні засади етнічних чисток

і колонізації (германізації) українських територій, викладені у Генеральному плані «Ост».

Практичну реалізацію цього плану здійснювали військове управління та цивільна адміністрація нацистської Німеччини. Для управління окупованими українськими землями були створені Рейхскомісаріат Україна, дистрикт Галичина, губернаторства Буковина, Бессарабія та Трансністрія.

У підрозділі також проаналізована територіальна організація та юрисдикція судів на окупованих територіях, виокремлено відмінності, які відрізняли їх від судів Польського генерального губернаторства.

У підрозділі 2.4 «*Організація та діяльність німецьких органів влади у дистрикті Галичина*» досліджено створення та функціонування на окупованих нацистами західноукраїнських землях дистрикту Галичина та включення його до складу Польського генерального губернаторства.

До складу дистрикту Галичина ввійшли території Львівської, Дрогобицької, Тернопільської та Станіславської (зараз – Івано-Франківської) областей УРСР. Одним з основних чинників, який вплинув на включення Галичини до складу Польського генерального губернаторства, був факт перебування краю протягом 1772–1918 років у складі Австрії та Австро-Угорщини, правонаступником якої себе проголосила гітлерівська Німеччина. Структурно дистрикт Галичина поділявся на повіти (крайзе) та округи (бецирки). У дистрикті Галичина на зразок інших дистриктів Польського генерального губернаторства існували органи місцевого управління. Вони діяли на основі відповідних норм польського законодавства, що були чинними до початку Другої світової війни.

У жовтні 1943 р. на території дистрикту «Галичина» було запроваджено надзвичайний стан, який діяв до кінця німецької окупації Галичини. Він супроводжувався масовими облавами, прилюдними розстрілами заручників, вивезенням населення на роботу в Німеччину.

Розділ 3 «Нацифікація судової системи у Галичині» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «*Формування та діяльність німецьких військових та поліцейських судів*» встановлено, що німецькі військові та поліцейські суди почали функціонувати на окупованих польських землях, що увійшли до складу Польського генерального губернаторства, після початку Другої світової війни. У підрозділі з'ясовано склад та організацію військових судів. На окупованих польських землях функціонували військово-польові суди, до яких відносились суди начальних польових комендатур, суди командирів дивізій та суди командирів корпусів. Ці суди діяли і в дистрикті Галичина. У вересні 1939р. на окупованих польських землях були утворені надзвичайні військові суди. Засідання надзвичайного військового суду відбувалися негайно і він, як правило, виносив смертні вироки. Вироки

надзвичайних судів не передбачали їх апеляційного і касаційного оскарження. Після початку німецько-радянської війни юрисдикція надзвичайних військових судів поширилась і на захоплені українські землі та землі інших народів Радянського Союзу.

Окрім військових судів на окупованих польських та українських землях, які були включені до складу Польського генерального губернаторства, було утворено поліцейські суди. Автор аналізує функції та повноваження поліцейських судів. На зразок надзвичайних військових судів було утворено надзвичайні поліцейські суди. Надзвичайні поліцейські суди утворювались у полках, батальйонах поліції і в окремих відділах поліції безпеки. Надзвичайні суди утворювались і в підрозділах СС, які за своєю жорстокістю переважали інші військові та поліцейські формації нацистської Німеччини. Процес у надзвичайних судах був значно спрощений навіть у порівнянні з надзвичайними військовими судами. Жорстокі покарання, які виносили надзвичайні поліцейські суди та інші суди нацистської Німеччини, мали на меті залякування населення на окупованих територіях. Німецькі надзвичайні поліцейські суди широко застосовували практику винесення смертних вироків і практику страти заручників.

У *підрозділі 3.2 «Спеціальні, німецькі та Вищі німецькі суди»* проаналізовано діяльність німецьких окупаційних судів, які в основному розглядали справи, де однією зі сторін виступали громадяни Третього Рейху та особи німецького походження. Спеціальні суди на території Галичини були створені у Львові, Станіславі та Тернополі. У спеціальному суді у Львові працювало 7 суддів, Тернополі та Станіславі по 3 судді. 05.07.1943 року на основі розпорядження Генерального губернатора Г. Франка спеціальні суди були об'єднані з німецькими судами та отримали назву «Суд спеціальний при німецькому суді». Німецькі суди I інстанції діяли у Львові, Тернополі, Станіславі. Вищий німецький суд дистрикту Галичина знаходився у Львові. Він був судом другої інстанції. При німецьких та Вищих німецьких судах діяли органи німецької прокуратури. У Вищому німецькому суді у Львові працювали 7 суддів.

Підрозділ 3.3 «Організація ненімецьких судів» присвячений організації та діяльності ненімецьких судів на західноукраїнських землях у 1941–1944 рр. Назву ненімецьких судів з початку 1942 р. отримали суди для місцевого населення. Вони розглядали цивільні та кримінальні справи, за винятком справ, які входили до компетенції німецьких окупаційних судів. У судочинстві польських, а з 1942 р. ненімецьких судів використовувалось польське матеріальне і процесуальне право, яке було чинним до початку Другої світової війни. Було ліквідовано адміністративні суди та скасовано право оскарження рішень окупаційних органів влади у польських судах. Також було ліквідовано суди з розгляду трудових спорів. Організаційна

структура польського (з 1942 р. – німецького) судочинства у дуже спрощеному вигляді була аналогічна структурі судочинства, що діяло у Другій Речі Посполитій до початку Другої світової війни. У центрах дистриктів у Кракові, Варшаві, Любліні, Радомі та Львові було утворено апеляційні суди. Функціонували також окружні та гродські суди. Контроль за діяльністю німецьких судів у дистрикті Галичина здійснювали генеральний губернатор, губернатор дистрикту Галичина через підпорядковані їм органи юстиції.

У підрозділі на основі архівних матеріалів з'ясовано національний склад суддів німецьких судів та мову судочинства. Серед суддів апеляційного суду у Львові половина були українцями, інша поляками. У складі гродських судів дистрикту Галичина українці склали три чверті. Мовою судочинства була українська мова, а в містах і повітах, у яких поляки склали не менше 20%, використовувалася польська мова.

У підрозділі окремо вивчено досвід деокупації у сфері судочинства по завершенні Другої світової війни. На основі декрету Польського тимчасового уряду Національної Єдності від 6 червня 1945 р. більшість рішень польських (німецьких) судів зберегли свою правову силу, за винятком тих, які приймалися на основі німецького законодавства та під впливом окупаційних властей. Переважна частина суддів-поляків була амністована і не переслідувалася державною владою. Натомість на підрадянських західноукраїнських землях усі рішення німецьких судів втратили чинність. Судді-українці та працівники суду зазнали репресій та переслідувань. Частина суддів змушена була емігрувати.

Розділ 4 «Організація та нормативно-правове забезпечення діяльності нацистських окупаційних судів» складається із чотирьох підрозділів.

У підрозділі 4.1. «Функції та повноваження нацистських окупаційних органів юстиції» проаналізовано процес формування та функціонування нацистських органів юстиції у Польському генеральному губернаторстві та відповідно дистрикті Галичина. Контроль за діяльністю судів, прокуратури, нотаріату, адвокатури здійснював головний відділ юстиції Генерального губернаторства, а у дистрикті Галичина – відділ юстиції. Керівництво головного відділу юстиції та відділів юстиції у дистриктах призначав генеральний губернатор Ганс Франк. Інші працівники головного відділу юстиції призначались керівником уряду Генерального губернатора, а у дистрикті Галичина губернатором дистрикту Галичина. Керівник головного відділу юстиції призначав на посаду суддів, прокурорів та координував їх діяльність. Органи юстиції контролювали діяльність німецьких адвокатів і нотаріусів, які скеровувалися до Польського генерального губернаторства і мали виключні повноваження у порівнянні з українськими і польськими адвокатами і нотаріусами. Відділ юстиції у дистрикті

Галичина було створено 12 серпня 1941 р. Усі працівники відділу юстиції за винятком допоміжного персоналу були німцями. Керівник головного відділу вносив подання Генеральному губернатору про створення та ліквідацію спеціальних німецьких і Вищих німецьких судів та польських (ненімецьких) судів. Генеральний губернатор та губернатори дистриктів володіли іншими повноваженнями у галузі юстиції. Зокрема, давали роз'яснення судам щодо застосування норм німецького та польського матеріального і процесуального права. Головний відділ юстиції та відділ юстиції дистрикту Галичина у багатьох випадках втручалися у діяльність ненімецьких судів. Органи юстиції організаційно забезпечували процес нацифікації судів.

У підрозділі 4.2 *«Особливості розгляду цивільних справ у німецьких та ненімецьких окупаційних судах»* показано порядок розгляду цивільних справ у німецьких, Вищих німецьких та ненімецьких судах. В усіх цивільних справах до юрисдикції німецьких судів відносились справи, де однією з сторін були особи німецького походження або громадяни Третього Рейху. Німецькі окупаційні суди при розгляді цивільних справ використовували німецьке цивільне уложення (німецький цивільний кодекс) 1896 р., німецький цивільно-процесуальний кодекс 1877 р., нормативно-правові акти Третього Рейху та Польського генерального губернаторства. У ненімецьких судах використовувався австрійський цивільний кодекс 1811 р., польський кодекс зобов'язань 1933 р., польський цивільно-процесуальний кодекс 1930 р. та інші нормативно-правові акти часів Другої Речі Посполитої. У випадку виникнення протиріч між німецьким і польським правом діяли нормативно-правові акти, які були чинними в Третьому Рейху. На основі розпорядження Генерального губернатора від 19.02.1940 р, було врегульовано питання передачі цивільних справ від польських до німецьких судів. На вимогу органів юстиції будь-які цивільні справи з польських судів могли передаватись для їх розгляду німецьким та Вищим німецьким судам. У випадку виникнення спорів між ненімецькими і німецькими судами щодо підсудності, за рішенням органів юстиції вони також передавались німецьким та Вищим німецьким судам. Спрощення судочинства у цивільних справах відбулось у 1943 р. після поразок нацистських військ від Червоної Армії.

У підрозділі 4.3 *«Застосування в окупаційних судах кримінального та кримінально-процесуального законодавства»* проаналізовано процес застосування у німецьких окупаційних судах та ненімецьких судах нормативно-правових актів кримінального законодавства. У німецьких окупаційних судах використовувався німецький кримінальний кодекс 1871 р. та німецький кримінально-процесуальний кодекс 1877 р. із змінами та доповненнями, підзаконні нормативно – правові акти Третього

Рейху і Польського генерального губернаторства. У польських, а з 1942 р. ненімецьких судах використовувався польський кримінальний кодекс 1932 р., польський кримінально-процесуальний кодекс 1928 р. та підзаконні нормативно-правові акти органів влади нацистської Німеччини і Польського генерального губернаторства. Застосування німецьких та польських нормативно – правових актів координувалося та контролювалося головним відділом юстиції Польського генерального губернаторства. Головний відділ юстиції також надавав роз’яснення, циркуляри, накази німецьким і ненімецьким судам щодо застосування німецького і польського законодавства. У роботі показано практику застосування німецькими та ненімецькими судами законів та підзаконних нормативно – правових актів у галузі кримінального судочинства. Висвітлюється процес застосування німецькими окупаційними судами кримінального переслідування місцевого населення за невиконання чи неналежне виконання нормативно-правових актів та квазівок і розпоряджень окупаційної влади.

У підрозділі 4.4 «Діяльність адвокатури та нотаріату на окупованих українських землях у дистрикті Галичина» проаналізована діяльність, функції та повноваження українських, польських та німецьких адвокатів і нотаріусів на окупованих українських землях. Німецькі адвокати виконували функції захисників у спеціальних, німецьких та Вищих німецьких судах. На основі розпорядження Генерального губернаторства від 17.12.1941 р. функції нотаріусів виконували нотаріуси і адвокати з території Третього Рейху та адвокати німецького походження. На території Галичини поширювались вимоги, які ставились до нотаріусів на території Третього Рейху щодо ведення нотаріальних книг, реєстрації угод та ін. Після захоплення західноукраїнських земель і створення дистрикту Галичина українські і польські адвокати могли брати участь у судових процесах в польських (а з 1942 р. ненімецьких) судах. В окремих випадках зі згоди органів юстиції польські і українські адвокати могли брати участь у судочинстві у спеціальних, німецьких і Вищих німецьких судах.

У підрозділі уперше введено до наукового обігу архівні матеріали про професійну діяльність українських та польських адвокатів, їх організації, нацистський контроль їхньої роботи, заборону на професію для єврейських адвокатів, які склали значну частину серед правників у Другій Речі Посполитій.

ВИСНОВКИ

Дисертаційна робота вирішує важливе і актуальне наукове й практичне завдання, суть якого полягає у дослідженні німецького окупаційного судочинства як складової нацистського режиму в Галичині.

Історико-правове дослідження зазначеної проблеми дало змогу дійти низки важливих висновків.

1. Польське генеральне губернаторство було утворене на окупованих польських землях на основі декрету нацистського диктатора Адольфа Гітлера від 12 жовтня 1939 р. Окупація польських земель відбулася внаслідок підписання гітлерівською Німеччиною і сталінським Радянським Союзом договору про ненапад від 23 серпня 1939 р. (пакт Молотова-Ріббентропа) та початку Другої світової війни 1 вересня 1939 р. Серед історичних передумов формування на українських землях Галичини тоталітарного режиму необхідно виділити насамперед їх окупацію. Сформовані окупаційні режими – нацистський та радянський були тоталітарними та мали екзогенний характер. Відтак в Галичину були привнесені зміст та форми цих тоталітарних режимів, серед них судові та позасудові репресії як інструменти насильства та терору щодо місцевого населення.

2. Західноукраїнські землі – Східна Галичина і Західна Волинь були включені до складу УРСР і СРСР на основі рішення Народних Зборів Західної України від 26–28 жовтня 1939 р. та Верховної Ради СРСР і Верховної Ради УРСР. Після цього було утворено Львівську, Тернопільську, Станіславську, Дрогобицьку, Волинську, Рівненську області УРСР, а також обласні органи юстиції та обласні, районні і міські суди. Була проведена «радянська», яка, з одного боку, передбачала українізацію вищої, середньої та початкової освіти, а з іншого – репресії, депортації близько 10% населення Галичини.

3. Польське генеральне губернаторство було окупованою територією Третього Рейху, його очолював генеральний губернатор, якого призначав нацистський диктатор Адольф Гітлер. Генеральне губернаторство поділялось на дистрикти Краків, Варшава, Люблін, Радом, які очолювали губернатори. Їх своєю чергою, призначав генеральний губернатор. Дистрикти поділялись на округи, які очолювали окружні старости. Округи поділялись на «бецирки» – територіальні громади (від 5 до 15 сіл) та «ландгемайнди» – сільські громади. Існували також так звані «виділені» міста.

4. Після початку німецько-радянської війни та окупації українських земель, вони були включені до складу дистрикту Галичина, Рейхскомісаріату Україна, зони військового управління. Частина захоплених Румунією українських земель була включена до губернаторств Трансністрії, Буковини і Бессарабії. Німецький окупаційний режим на окупованих польських та землях колишнього Радянського Союзу був одним із найжорстокіших на окупованих нацистами територіях європейських країн.

Запроваджений окупаційний режим передбачав організоване і плано-мірне знищення частини населення Польщі, України, Білорусі, Росії, частина мала бути германізована, а інші переселені за Урал. Нацисти

передбачали повне знищення єврейського та ромського населення окупованих територій.

5. Судова система на окупованих українських землях, які ввійшли до складу дистрикту Галичина, як і на інших землях Польського генерального губернаторства, складалась з: 1) військових судів (Militärgerichte), надзвичайних військових судів; 2) спеціальних судів (Sondergericht im Generalgouvernement); 3) поліцейських судів (Standgericht), надзвичайних поліцейських судів; 4) німецьких судів (Deutsche Gerichte) і Вищих німецьких судів (Deutsche Obergerichte) для громадян Третього Рейху та осіб німецького походження, які проживали на території Польського генерального губернаторства і дистрикту Галичина; 5) польських судів, а з 1942 р. ненімецьких судів для місцевого населення. Кримінальні справи в судах велись німецькою прокуратурою.

6. Німецьке окупаційне кримінальне судочинство мало тоталітарний характер, було юридичним знаряддям репресій Третього Рейху в Галичині. Формальною основою репресивної кримінальної політики стали німецький кримінальний кодекс 1871 р. та кримінально-процесуальний кодекс Німеччини 1877 р. із змінами і доповненнями, розпорядження уряду нацистської Німеччини і Польського генерального губернаторства. У ненімецьких судах використовувався польський кримінальний кодекс 1932 р. і польський кримінально-процесуальний кодекс 1928 р. та розпорядження органів влади нацистської Німеччини і Польського генерального губернаторства.

7. При розгляді цивільних справ у ненімецьких судах використовувалися австрійський цивільний кодекс 1811 р., польський кодекс зобов'язань 1933 р., польський цивільно-процесуальний кодекс 1930 р. та інші нормативно-правові акти Другої Речі Посполитої, які були чинними до 1 вересня 1939 р. У німецьких судах, які розглядали справи громадян Третього Рейху і осіб німецького походження, які знаходились на території дистрикту Галичина і Польського генерального губернаторства, використовувався німецький цивільний кодекс 1896 р., німецький цивільно-процесуальний кодекс 1877 та нормативно-правові акти Третього Рейху і Польського генерального губернаторства, які регулювали цивільно-правові відносини.

8. До складу німецьких окупаційних судів (військових, спеціальних, німецьких, поліцейських) входили громадяни Третього Рейху або особи німецького походження. У складі ненімецьких судів на території дистрикту Галичина перебували українці і поляки, а судочинство в судах I інстанції велось українською мовою. У населених пунктах, де поляки становили не менше 20 відсотків населення, судочинство велось польською мовою. Аналогічно, в населених пунктах на території Люблінського, Краківського дистрикту (Холмщина, Лемківщина, Надсяння та ін.), де українці станови-

ли більше 20 відсотків населення, судочинство у судах I інстанції велось українською мовою.

9. Діяльність окупаційної судової системи незначним чином стримувалася традиційними елементами довоєнного правосуддя – адвокатурою та нотаріатом. У дистрикті Галичина функціонували органи нотаріату та адвокатура. У німецьких судах адвокатами виступали громадяни Третього Рейху і особи німецького походження, які проживали на території Польського генерального губернаторства. У ненімецьких судах адвокатами і нотаріусами були українці й поляки, які виконували свої професійні обов'язки до початку Другої світової війни. Контроль за діяльністю судів та координацію їх роботи здійснював головний відділ юстиції Польського генерального губернаторства та відділ юстиції дистрикту Галичина. Посвідчення цивільно-правових угод здійснювали органи нотаріату. Угоди громадян Третього Рейху, осіб німецького походження здійснювали німецькі нотаріуси. Цивільно-правові угоди місцевого населення здійснювали українські та польські нотаріуси. Виходячи з нацистської расової теорії та геноциду проти єврейського населення, існувала повна заборона на зайняття посади судді, адвоката та нотаріуса для євреїв.

10. Політику «контрольованого правового хаосу», яка унеможливила правовий та судовий захист населення окупованих Третім Рейхом територій, в Галичині реалізовували, насамперед, органи юстиції. До їх повноважень відносилось призначення та звільнення суддів, прокурорів з посад. Підготовку та опублікування нормативно-правових актів здійснював нормотворчий відділ в уряді Генерального губернаторства у Кракові. Публікація нормативно-правових актів здійснювалась у «Щоденниках Генерального губернаторства». Дані збірники публікувались німецькою та польською мовами. Після окупації західноукраїнських земель вони публікувались також німецькою та українською мовами. Було видано окремі розпорядження, циркуляри та інші нормативно-правові акти, які стосувались західноукраїнських земель.

Загалом для актів, які регулювали судочинство в Галичині, характерними є безсистемність, суперечливість, конкурентність суб'єктів їх видання. Проте вони реалізовували основні засади політики нацистської Німеччини – юридичну дискримінацію (расову, національну, політичну тощо), системні репресії щодо місцевого населення, нацистський диктаторський централізм (одноосібна, необмежена політична та державна влада диктатора). Дискримінація у німецькому окупаційному судочинстві в Галичині в рівній мірі стосувалася українського та польського населення, права якого істотно обмежувалися у порівнянні з громадянами Третього Рейху та фольксдойчами. Повної дискримінації зазнали євреї та роми.

11. Судова система на окупованих українських землях, що були включені до складу дистрикту Галичина, як і в інших дистриктах Польського генерального губернаторства, була складовою частиною нацистського тоталітарного режиму. Незважаючи на деякі особливості нацистського окупаційного режиму в дистрикті Галичина, він функціонував на загальних принципах, визначених керівництвом Третього Рейху для окупованих східних територій. Німецькі окупанти розглядали Галичину, як і інші українські землі територією для військової та економічної експансії та поширення життєвого простору та ігнорували будь-які інтереси місцевого населення.

Узагальнена в дисертаційному дослідженні судова практика засвідчила послідовне заперечення та систематичне порушення основних принципів правосуддя, сформованих у демократіях Європи до Другої світової війни. Серед них такі принципи як незалежність судової влади і суддів, здійснення правосуддя лише судами, незмінюваність суддів, змагальність, відкритість та організаційна автономія судів тощо.

Перетворення окупаційного суду у невід’ємний елемент репресивного нацистського режиму дістало юридичне визнання в низці судових процесів, які започаткував Нюрнберзький Трибунал. Чимало суддів Третього Рейху, у тому числі судді окупаційних судів, були засуджені до кримінальних покарань як військові злочинці. Водночас сформувався історико-правовий досвід амністування та реабілітації суддів окупаційних ненімецьких судів, які у професійній діяльності не вчиняли військових злочинів, чи злочинів проти людяності. Цей досвід був відмінним у повоєнній Польщі та Радянському Союзі. Проте він може бути історичною основою для розробки проектів нормативно-правових актів про люстрацію, амністію суддів, які здійснювали професійну діяльність в окупованих Росією Автономній Республіці Крим та окремих районах Донецької та Луганської областей.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. *Трепак Л. М.* Організація та діяльність окупаційних органів юстиції у Польському Генеральному губернаторстві (1939–1945 років). Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2017. Вип. 64. С. 87–94.
2. *Трепак Л. М.* Організація та діяльність адвокатури і нотаріату в Польському генеральному Губернаторстві у роки Другої Світової війни (1939–1945 рр.). Часопис Київського університету права. 2018. № 4. С. 77–82.
3. *Трепак Л. М.* Утворення, структура та повноваження німецької окупаційної влади у дистрикті Галичини (1941–1944 роки). Вісник ЛНУ. Серія юридична. Вип. 68. 2019. С. 125–131.

4. *Трепак Л. М.* Утворення та структура німецьких спеціальних судів і прокуратури в Польському Генеральному губернаторстві у роки Другої Світової війни. Часопис Київського університету права. 2017. № 3. С. 67–72.

5. *Трепак Л. М.* Організація не німецького судочинства у Польському Генеральному губернаторстві. Історико-правовий часопис. 2017. № 2(10). С. 176–181.

6. *Трепак Л. М.* Утворення Польського генерального губернаторства на окупованих польських та українських землях у роки Другої Світової війни. Ювілейний збірник наукових праць на пошану професора Володимира Семеновича Кульчицького з нагоди 100-річчя він дня народження. Львів 2019. С. 334–346.

7. *Трепак Л. М.* Створення та функціонування системи окупаційного судочинства у Польському генерал-губернаторстві. Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали XXII звітної науково-практичної конференції (м. Львів, 4–5 лютого 2016 р.): у 2 ч. Ч. 1. Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка. 2016. С. 107.

8. *Трепак Л. М.* Створення органів юстиції у Польському Генеральному губернаторстві. Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали XXII звітної науково – практичної конференції (м. Львів. 7–8 лютого 2017 р.): у 2 ч. Ч. 1. Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка. 2016. С. 113–115.

9. *Трепак Л. М.* Військова юстиція ЗУНР. Збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції. Львів. 2018. С. 234–240.

10. *Трепак Л. М.* Утворення і діяльність місцевих органів публічної влади ЗУНР. Збірник матеріалів Міжнародної науково – практичної конференції (м. Київ, 29 листопада 2018 р.). Київ. 2018. С. 164–168.

11. *Трепак Л. М.* Створення німецьких окупаційних органів юстиції у Польському Генеральному губернаторстві. Міжнародна юридична науково-практична конференція «Актуальна юриспруденція» (м Київ, 13 квітня 2017 р.). Київ. 2017. С. 286–290.

12. *Трепак Л. М.* Організація та діяльність німецьких окупаційних органів юстиції у Польському Генеральному губернаторстві. Збірник матеріалів наукового круглого столу, присвяченого пам'яті професора Олександра Шевченка. Київ. 2017. С. 171–174.

13. *Трепак Л. М.* Утворення та діяльність місцевих судів у Польському Генеральному губернаторстві у роки Другої Світової війни. Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали XXIV звітної науково-практичної конференції (м. Львів, 7–8 лютого 2018 р.): у 2 ч. Ч. 1. Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2018. С. 88–91.

14. *Трепак Л. М.* Організація німецької окупаційної влади у дистрикті Галичини у роки Другої Світової війни. Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: збірник матеріалів XXV звітної науково-практичної конференції. Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2019. С. 77–80.

АНОТАЦІЯ

Трепак Л. М. Німецькі окупаційні суди та судочинство як складова нацистського тоталітарного режиму в Галичині (1941–1944 рр.). – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. – Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2020.

У дисертації здійснено конкретно-історичне дослідження змісту та форми окупаційної судової влади в Галичині як складової нацистського неправового тоталітарного державного режиму, який використав суди як інструмент репресій проти місцевого населення та елемент гітлерівського «нового порядку» на українських землях. Сформовано спеціальну історіографію дослідження та його джерельну базу, введено до наукового обігу раніше засекречені архівні матеріали. Вивчено окупаційну судову систему в Галичині як складову судової системи Польського генерального губернаторства, висвітлено організацію та діяльність військових, спеціальних, поліцейських, німецьких і Вищих німецьких судів, ненімецьких судів, прокуратури, адвокатури, нотаріату. На основі узагальненої судової практики з'ясовано порушення у діяльності окупаційних судів фундаментальних принципів правосуддя – незалежності судів і суддів, незмінюваності суддів, змагальності процесу. У дисертації з'ясовано суть та особливості застосування у діяльності окупаційних судів джерел права. У системі окупаційних судових органів виокремлено та схарактеризовано діяльність ненімецьких (гродських, окружних, апеляційних) судів за участі професійних суддів – українців та поляків.

Ключові слова: Галичина, Польське генеральне губернаторство, Третій Рейх, окупаційна судова влада, окупаційний суд, нацистське окупаційне судочинство, ненімецькі суди, мова судочинства.

АННОТАЦИЯ

Трепак Л. М. Немецкие оккупационные суды и судопроизводство как составная нацистского тоталитарного режима в Галичине (1941–1944 гг.). – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.01 – теория и история государства и права;

история политических и правовых учений. – Львовский национальный университет имени Ивана Франко, Львов, 2020.

В диссертации осуществлено конкретно-историческое исследование содержания и формы оккупационной судебной власти в Галичине как составляющей нацистского неправового тоталитарного государственного режима, который использовал суды как инструмент репрессий против местного населения и элемент гитлеровского «нового порядка» на украинских землях. Сформировано специальную историографию исследования и базу источников, введено в научный оборот раньше засекреченные архивные материалы. Изучено оккупационную судебную систему в Галичине как составляющую судебной системы Польского генерального губернаторства, освещено организацию и деятельность военных, специальных, полицейских, немецких и Высших немецких судов, ненемецких судов, прокуратуры, адвокатуры, нотариата. На основании обобщения судебной практики выяснено нарушения в деятельности оккупационных судов фундаментальных принципов правосудия – независимости судов и судей, незаменяемости судей, соревновательности процесса. В диссертации выяснено сущность и особенности применения в деятельности оккупационных судебных органов источников права. В системе оккупационных судебных органов выделено и охарактеризировано деятельность ненемецких (городских, окружных, апелляционных) судов при участии профессиональных судей – украинцев и поляков.

Ключевые слова: Галичина, Польское генеральное губернаторство, Третий Рейх, оккупационная судебная власть, оккупационный суд, нацистское оккупационное судопроизводство, немецкие суды, язык судопроизводства.

SUMMARY

Trepak L. M. German occupation courts and legal proceedings as a constituent part of the Nazi totalitarian regime in Galicia (1941–1944). – Qualifying scientific work on the right of manuscript.

Dissertation for obtaining the scholarly degree of Candidate of Sciences in Jurisprudence in specialty 12.00.01 – Theory and History of the State and Law; History of Political and Legal Doctrines. – Ivan Franko National University of Lviv, – Lviv, 2020.

The dissertation deals with the concrete historical research of the content and form of the occupation judicial power in Galicia as a constituent part of the Nazi illegal totalitarian state regime that used the courts as instrument of repressions against the local population and as element of Hitler “new order” within the Ukrainian lands. Special research historiography and a source-book were drawn up, classified documents and information were put to light. Occupation

court system in Galicia as a constituent part of the court system of the Polish General Governorship was studied; organisation and the activity of military, special, police, German and Higher German courts, non-German courts as well as the Procuracy, Advocacy and the Notariate were highlighted. The researcher, having analysed the court practice, came to the conclusion that there had been violations of the fundamental principles of justice in the activity of the occupation courts: the principles of courts and judges independence, irremovability of judges and adversarial procedures. The gist and peculiarities of law sources application by the occupation courts are clarified. It is proven that the Nazi occupation courts in Galicia for criminal prosecution applied the following sources of criminal law: the 1871 German Criminal Code, the 1877 German Code of Criminal Procedure, Normative Acts of the Third Reich, of the Polish General Governorship and District of Galicia. The peculiarity of their enforcement lied in the maximum criminal repression that envisaged the severest punishments – death penalties and long-term imprisonment. While considering civil cases, the occupation courts applied the 1896 German Civil Compilation, the 1887 German Code of Civil Procedure, Normative Acts of the Third Reich and Polish General Governorship.

In the system of the occupation judicial bodies non- German courts (grodskyi, circuit, appellate) courts are singled out; the activity of the professional judges of Ukrainian and Polish origin is analysed. The latter courts preserved certain attributes of justice, that is, participation of counsels, professional judges and instance consideration of cases. The Ukrainian and Polish languages were the languages of the court.

Archive documents, records and files were put into scientific circulation for the first time. They deal with professional activity of Ukrainian and Polish judges, counsels, Nazi control of their activity (work), occupational ban for barristers of Jewish nationality who made up a considerable percentage among lawyers in Inter-War Poland.

Key words: Galicia, Polish General Governorship, Third Reich, occupation judicial power, occupation court, Nazi occupation legal proceedings, non-German courts, language of the court.

Підписано до друку 3.03.2020 р. Формат 60x90/16
Обсяг 0,9 авт. арк.
Тираж 100 прим. Папір офсетний.

Друк: ФОП Кундельська В.О.
79037, м. Львів, вул. Студинського, 4.
Виписка з ЄДР серія АА № 543619 від 22.10.2007 р.
Тел.: 096 270 62 87; 050 227 91 39.
e-mail: genaprint@gmail.com